

Знахідка була не випадковою. Оксана Вікторівна, уродженка селища Клевань, багато років займається дослідженнями Клеванського замку. Цьому присвячена її магістерська робота, виконана на кафедрі реставрації Національного університету „Львівська політехніка“, за яку молодий науковець отримала звання лауреата Міжнародної премії імені Яна Захватовича. А тепер, уже працюючи викладачем кафедри архітектури в Рівному, під керівництвом професора „Львівської політехніки“ Миколи Бевза готує кандидатську дисертацію про оборонні споруди міст і замків Волині.

Після пожежі в закинутому безгосподарному замку Оксана разом із чоловіком Тарасом Байцаром, теж викладачем кафедри архітектури НУВГП, продовжили дослідження замку.

Обвалившись, стіни відкрили доступ до найстаріших кладок. Знімаючи один за одним нашарування цементу, набілів і тинків на стінах споруди, дослідниця відкрила колишню зовнішню готичну замкову стіну, за українським звичаєм кілька разів білену вапном по цегляному муруванню. Під численними інтер'єрними штукатурками на замковій стіні вона знайшла підпис майстра на стіні, зроблений у XVI столітті – „JAN LIS“.

Згаданий напис, до пори укритий під численними інтер'єрними штукатурками, виконаний на одній із цеглин зовнішньої замкової стіни. Очевидно, будівничий поставив свій автограф, стоячи високо на риштуваннях, коли споруджували вигнутий луком корпус.

ОДИН ІЗ НАЙСТАРІШИХ ЗАМКІВ ВОЛИНИ

Клеванський замок, будівля якого не збереглася до нашого часу, був увінчаний пишною аттиковою короною в дусі свого часу, подібно до оборонних споруд Острога, Новокосянтинова, Старого Села, Добромиля. Більш як чотири століття замок був родовою резиденцією князів Чарторийських. Згідно з історичними джерелами, луцький староста Федір Чарторийський розпочав будівництво на високому березі річки Стубла на місці давнього городища. Замок був оточений кам'яними мурами та глибоким ровом, який за необхідності наповнювали водою з річки. По кутках трикутного майданчика були зведені дві муровані п'ятикутні вежі та одна дзвіниця.

ВСТАНОВЛЕНЕ ІМ'Я БУДІВНИЧОГО КЛЕВАНСЬКОГО ЗАМКУ,

але пошуки тривають, тепер шукають інвестора

Знахідкою року назвали львівські історики відкриття рівненського архітектора, викладача Національного університету водного господарства та природокористування Оксани Байцар-Артеменко. Вона встановила ім'я будівничого Клеванського замку, що розташований поблизу траси Рівне – Луцьк. Ним виявляється львівський інженер-фортифікатор Ян Ліс (Іван Лис), архітектор Львівського міського арсеналу, який зводився в 1555-1556 роках. Арсенал зазнав стільки руйнувань і перебудов, що визначити творчий почерк його автора було дуже важко. Про діяльність майстра на Волині досі взагалі не було відомо. А ось тепер клеванська знахідка додала багато нової інформації, підтвердивши, що Ян Ліс посідає почесне місце серед галицьких і волинських архітекторів.

почав перебудову замку, було зведено флігель, де розташувалося повітове училище. Його закрили в 1831 році за участь вихованців у польському повстанні. Ще згодом тут розташовувалася гімназія, яку на прохання князя Любомирського перевели в Рівне. Тривалий час замок стояв пустою, час від часу приймаючи тимчасових постояльців.

У наступні роки кого тільки не бачили стіни Клеванського замку! Тут були і загальноосвітня школа, і школа-інтернат для сиріт, і пересильний пункт НКВС, і каральні органи під час німецької окупації, а після війни – школа механізації, професійно-технічне училище і навіть лікувально-трудова профілакторія для алкоголіків.

У 1988 році замок спорожнів, тут з'явилися реставратори. Відтоді минуло двадцять років, а один із найстаріших замків Волині, на жаль, так і не приймає відвідувачів.

ХТО ВІДНОВИТЬ СТАРИЙ ЗАМОК?

Як розповіла Оксана Байцар-Артеменко, замком нині опікується молодіжна спортивно-патріотична організація „Щит“. Молоді люди розчищають територію, проводять тематичні екскурсії, підготували буклет про замок. У їхніх планах отримати дозвіл на охорону пам'ятки архітектури. Долучаються до цих робіт і рівненські студенти-архітектори.

Серйозних інвесторів, які б, доклавши рук і коштів, зробили із замку та прилеглої території культурно-історичний комплекс, усе ще шукають.

Були такі спроби і в попередні роки. Зокрема, оновити споруду бралася фірма „Інвестжитлобуд“, яка планувала відбудувати вежі замку, облаштувати музей, готель, ресторан. Планували навіть відкупити територію у власників будинків, розташованих поряд із замком, аби відтворити первісний вигляд території. Планувалося також залучити до реконструкції й іноземних інвесторів, зокрема польських, яких дуже зацікавила ця ідея. Крім того, в Європі діє програма фінансування таких реконструкцій історичних споруд, до якої можна було б долучитися, підготувавши наперед всю необхідну документацію.

Наприкінці минулого року Президент України Віктор Ющенко, перебуваючи на Волині, відвідав Клеванський замок і доручив ужити заходів щодо пов'язанку історичної споруди.